

dr hab. Danuta Piróg, prof. UP

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

dr Agnieszka Świętek

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Autorefleksja w diagnostyce edukacyjnej – cele, narzędzia, efekty

Celem referatu jest przedstawienie wyników badań literaturowych nad koncepcją i rodzajami autorefleksji oraz zaprezentowanie opracowanych przez autorki wystąpienia narzędzi, które są pomocne zarówno dla nauczycieli, jak i uczniów/studentów w autorefleksji prowadzonej w toku ewaluacji procesu kształcenia.

Studia literatury przedmiotu dowodzą, że refleksyjność już od lat 50. XX wieku zajmuje znaczące miejsce w metodologii badań społecznych, teorii pedagogiki oraz praktyce edukacyjnej, zwłaszcza anglosaskiej. Jest ona naturalną potrzebą namysłu każdego człowieka nad przebiegiem i efektywnością podejmowanych i ważnych dla niego działań. W ostatnim czasie coraz częściej rozpatrywana jest nie tylko z punktu widzenia celów, metod i efektów o charakterze edukacyjnym, lecz także dobrostanu psychicznego wszystkich uczestników procesu kształcenia. Aspekty komfortu psychicznego zyskały na znaczeniu w okresie edukacji zdalnej. Ta z jednej strony wiązała się z wielorakimi obciążeniami dla psychiki ludzi, a z drugiej wykreowała, nie występujące nigdy dotąd, specyficzne warunki do osobistych refleksji.

W pracach naukowych i działaniach dotyczących diagnozy edukacyjnej w Polsce zagadnienie refleksyjności wydaje się dopiero wypracowywać należne mu, ważne miejsce w hierarchii istotnych problemów badawczych. Nierozległy jest też wachlarz wypracowanych metod i narzędzi służących autorefleksji. Stosunkowo mało rozpowszechniona jest jej idea wśród nauczycieli oraz uczniów i studentów. Utrzymaniu tego stanu sprzyja model społeczeństwa informacyjnego, gospodarki opartej na wiedzy, skutkujący skupianiem się na twardych, obiektywnych danych, gromadzonych w duchu paradygmatu pozytywistycznego. Trend ten odzwierciedla się także w diagnostyce edukacyjnej, w której wielu jej interesariuszy ogniskuje swoją uwagę na wymiernych wskaźnikach sukcesu. Pełna diagnoza wymaga jednak uwzględniania w niej refleksji przeprowadzanych z różnych perspektyw i przez różnych jej uczestników. Aby była to refleksja spełniająca zarówno cele systemowe, jak i indywidualne, wysokowartościowa i prowadząca do uczenia się głębokiego, wynikającego z autonomicznych potrzeb podmiotu, powinna być prowadzona z wykorzystaniem przemyślanych narzędzi. Wówczas zarówno uczenie się, jak i ewaluacja tego procesu, a w jej obrębie diagnoza edukacyjna, mają szansę być działaniem prawdziwie transformatywnym.